

รูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษ แทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ

Proper Practices in Applying Special Measures to Juvenile Sex Offenders Instead of Criminal Prosecution

ดวงกมล จันทร์รัตน์มณี*, ฤๅเดช เกิดวิชัย**, วินัย ชุ่มชื่น**

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศจากการถูกดำเนินคดีอาญา 2) ค้นหารูปแบบในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ 3) สร้างรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ วิธีการศึกษาเป็นวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูล คือ ฝ่ายผู้กระทำผิด ฝ่ายผู้เสียหาย และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน จำนวน 71 คน และผู้ทรงคุณวุฒิในการประเมินและรับรองรูปแบบ จำนวน 5 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการพรรณนาความ

ผลจากการวิจัยพบว่า สถานการณ์ในปัจจุบัน เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางเพศจัดอยู่ในลำดับที่ 6 ของประเทศ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนคือ 1) สิทธิเสรีภาพในการดำรงชีวิต 2) สภาพจิตใจเป็นตราบาปติดตัว 3) ด้านครอบครัว 4) ด้านการเรียนและอาชีพ 5) ด้านสภาพสังคมและชุมชน เป็นปัญหาสำคัญที่ควรได้รับการแก้ไขโดยเร่งด่วน รูปแบบในการดำเนินคดีทางอาญาของเด็กและเยาวชน คือ กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักเน้นการลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการแก้แค้นทดแทน และกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเน้นการแก้ไข บำบัดฟื้นฟู เพื่อแก้ไขความประพฤติเด็กและเยาวชน ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีความเห็นพ้องกันควรนำกระบวนการยุติธรรมทางเลือกมาบังคับเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับเด็กและเยาวชนรวมถึงผู้เสียหาย

รูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศมีขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 หยุดการซ้ำเติม ขั้นตอนที่ 2 หยุดการขัดแย้ง ขั้นตอนที่ 3 หยุดตราบาป และขั้นตอนที่ 4 วางแผนการ

*นักศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา

**อาจารย์ที่ปรึกษา

แก้ไข บำบัด ฟื้นฟูเด็กและเยาวชนรวมไปถึงผู้เสียหายด้วย โดยแบ่งผู้เสียหายเป็น 2 กรณี คือ กรณีผู้เสียหายไม่ตั้งครอบครัว และกรณีผู้เสียหายตั้งครอบครัว

คำสำคัญ: รูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม, มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา, เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the current situation and impacts of criminal prosecution on juvenile sex offenders, 2) to explore possible practices in criminal prosecution against juvenile sex offenders, and 3) to develop proper practices in applying special measures to juvenile sex offenders instead of criminal prosecution. This study was qualitative research gathering information from secondary sources, and through in-depth interviews with 71 respondents consisted of juvenile offenders, victims and officers related to the typical cases, and 5 authorities in corrective measure assessment and certification, and descriptive analysis was applied.

Results revealed that juvenile sex offenses were currently ranked number 6 of all cases in our country. Impacts on juveniles were affecting their 1) freedom of living, 2) mental condition from being labeled with criminal offenses, 3) family status, 4) education and occupation, and 5) social and community status.

current situation in the juvenile sex offender is rated No. 6 in the country. The impacts on juvenile sex offenders are: 1) Impact on the right and freedom to an adequate standard of living, 2) Emotional impact following the offender's criminal labeling, 3) Impact on the family, 4) Educational and occupational impact, 5) Social and community impact. Such impacts would lead to major problems that should be urgently rectified. Current practices in criminal prosecution against juvenile sex offenders were resembling the mainstream justice measures along with the concept of vengeance, while alternative justice measures emphasized on correction, remedy and rehabilitation processes to improve behavior of those juvenile offenders. The majority of respondents agreed that alternative justice measures should be applied for the best interest of either juvenile sex offenders or their victims.

Steps to be taken to assure proper practices in applying special measures to juvenile sex offenders instead of criminal prosecution should be as follows: Step 1 – stop worsening the situation, Step 2 – resolve conflicts, Step 3 – stop labeling, and Step 4 – plan for corrective, remedial and rehabilitative measures for those juvenile offenders as well as their victims, which should be classified into 2 categories, which were victims with and without pregnancy.

Keywords: Proper practices, Special measures as alternatives for criminal prosecution, Juvenile Sex Offenders

บทนำ

ปัญหาความผิดเกี่ยวกับเพศ แต่เดิมกฎหมายให้การคุ้มครองฝ่ายหญิงเป็นผู้เสียหาย เพราะสังคมไทยมีค่านิยมในเรื่องเพศที่ผู้หญิงต้องรักษานวลสงวนตัว หากหญิงผู้นั้นสูญเสียความบริสุทธิ์ ก็จะถูกสังคมมองว่าเป็นผู้ที่มีมลทินติดตัว แม้แต่ตัวหญิงเองก็รู้สึกว่าคุณค่าตนมีตราบาปติดตัวไปจนตลอดชีวิต คุณธรรมทางกฎหมายที่ให้ความคุ้มครอง คือ ความบริสุทธิ์ ในทางเพศ (คดีฉ.น.น.ศ., 2553, หน้า 411) แต่ปัจจุบันค่านิยมในเรื่องเพศเริ่มเปลี่ยนแปลงไป สื่อมวลชนเผยแพร่วัฒนธรรมและค่านิยมต่าง ๆ ของสังคมตะวันตกมีอิทธิพลต่อสังคมไทยทำให้ชนบทรอบนิยามประเพณี ค่านิยมได้รับความกระทบกระเทือน เด็กและเยาวชนจึงถูกปลูกฝังให้มีค่านิยมที่หลงไหล ฟุ้งเฟ้อไปกับภาวะทันสมัย อีกทั้งเด็กและเยาวชนเห็นเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์เป็นเรื่องปกติธรรมดา

เด็กและเยาวชนมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 12-13 ปี (สำนักกระบวนวิธีอาชญากรรมคดีอาชญากรรม, 2554) แม้ในบางครั้งฝ่ายผู้หญิงจะยินยอมแต่ทางกฎหมายอายุที่จะยินยอมให้มีการร่วมเพศได้นั้นต้องเกิน 15 ปี ถ้าผู้หญิงอายุไม่ถึง 15 ปี ฝ่ายชายก็ผิดเสมอ เพราะบรรทัดฐานของสังคมไทยในเรื่องเกี่ยวกับการคุ้มครองทางเพศนั้น ยังไม่สามารถปรับเปลี่ยนไปตามค่านิยมของตะวันตกได้ ทำให้เด็กและเยาวชนที่ถูกดำเนินคดีเกิดความรู้สึกมีแผลในใจ หรือมลทินติดตัวชั่วชีวิต หรือบางครั้งจบชีวิตด้วยการฆ่าตัวตาย แม้ว่าการกระทำซ้ำเราเด็กด้วยกันกฎหมายได้กำหนดเหตุยกเว้น

โทษสามารถสมรสกันได้หากภายหลังศาลอนุญาต ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ แต่บางครั้งทั้งฝ่ายหญิงและฝ่ายชายต่างก็ให้ความยินยอมที่จะมีเพศสัมพันธ์กัน โดยที่ไม่ได้คิดไปไกลถึงการใช้ชีวิตคู่แต่งงานอยู่ร่วมกัน เป็นครอบครัว การจับให้เด็กและเยาวชนทั้งสองฝ่ายแต่งงานกันนั้นไม่ใช่แนวทางในการแก้ไขปัญหอย่างแท้จริง กฎหมายของประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งให้เห็นว่าคุณแต่งงาน เมื่ออายุน้อยส่วนใหญ่จะมีชีวิตคู่ที่ไม่ยั่งยืน (ธัญญา ใจดี, 2550, หน้า 2) และผู้หญิงมักขาดโอกาสทางการศึกษา ซึ่งนำไปสู่การทำงานที่ได้รับค่าตอบแทนต่ำ และในที่สุดก็มีผลกระทบต่อการเงินของครอบครัว ไม่สามารถเลี้ยงดูลูกได้อย่างเหมาะสม

ปัญหาเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศในปัจจุบันนั้นยังไม่ได้รับการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟูจากสาเหตุที่แท้จริง แม้ว่าพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553 มีจุดประสงค์เพื่อต้องการแยกวิธีการปฏิบัติระหว่างเด็กและผู้ใหญ่ออกจากกันอย่างเด็ดขาด แนวทางในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนจึงมุ่งเน้นความเป็นอยู่ที่ดีและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชน ได้มีการบัญญัติวิธีการสำหรับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดไว้หลากหลาย แต่ทั้งนี้ ผู้วิจัยจะกล่าวถึงกระบวนการยุติธรรมทางเลือก มาตรา 90 มาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา ซึ่งยังไม่ได้ถูกนำมาใช้อย่างแพร่หลาย อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากหน่วยงานต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรม ไม่ได้นำปัญหาของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดมาเป็นตัวตั้งในการหาทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่มุ่งที่จะทำงานแบบแยกส่วน คานอำนาจซึ่งกันและกัน อีกทั้งบิดามารดาของเด็กและเยาวชนก็ยังไม่พร้อมที่จะให้การดูแลเอาใจใส่อบรมสั่งสอนเกี่ยวกับเรื่องของการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัย

อันควรให้กับเด็กและเยาวชน ทำให้ปัญหาเด็กและเยาวชนกระทำผิดไม่ได้รับการดูแลแก้ไขอย่างจริงจัง และเป็นปัญหาเรื้อรังสะสมเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ จึงควรศึกษาวิจัยค้นหาองค์ความรู้ในการนำมาตรกรรพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางเพศ เพื่อให้เกิดผลทางปฏิบัติให้มากที่สุด โดยสามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าว ได้อย่างยั่งยืน และเกิดผลในทางสร้างสรรค์อย่างแท้จริงต้องการให้ อุบัติเหตุแห่งชีวิตของเด็กและเยาวชน เป็นบทเรียนที่มีค่าที่ส่งผลให้ก้าวต่อไปในชีวิตอย่างมีความสมบูรณ์แบบ ไม่เกิดประวัติศาสตร์ซ้ำรอยขึ้นอีก และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมสามารถนำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติที่เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่ กระทำ ความผิดทางเพศได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันและ ผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางเพศจากการถูกดำเนินคดีทางอาญา
2. เพื่อค้นหารูปแบบแนวทางปฏิบัติในการ ดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางเพศ
3. เพื่อสร้างรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่ เหมาะสมในการนำมาตรกรรพิเศษแทนการดำเนินคดี อาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางเพศ

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา
การวิจัยครั้งนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้าง รูปแบบแนวทางปฏิบัติในการนำมาตรกรรพิเศษแทน

การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำ ความผิดทางเพศได้อย่างเหมาะสม

2. ขอบเขตด้านประชากร

ผู้วิจัยศึกษาด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพได้ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้วิจัย แบ่งกลุ่มเป้าหมายเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 71 คน ได้แก่ กลุ่มที่ 1 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ และเจ้าหน้าที่ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน กลุ่มที่ 2 คือ ฝ่ายเด็กหรือเยาวชนที่กระทำ ความผิด กับฝ่ายผู้เสียหาย ผู้วิจัยคัดเลือกแบบเจาะจง และเป็นผู้ให้ความ ยินยอมเข้าร่วมในการวิจัย

กรณีศึกษา (Case study) เด็กและเยาวชน ที่กระทำ ความผิดทางเพศ โดยปรากฏว่าผู้เสียหายมีการ ตั้งครรภ์ หรือศาลเยาวชนและครอบครัวมีคำ พิพากษาให้ฝึกและอบรม จำนวน 7 ราย

3. ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2556 – มกราคม พ.ศ. 2558

การทบทวนวรรณกรรม

1. แนวคิดหลักการทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การกระทำ ความผิดทางเพศ หมายถึง พฤติกรรมทางเพศซึ่งถือว่าเป็น การขัด ต่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีของสังคม เช่น การกระทำ ข้ำเราต่อผู้ที่ไม่สมควรใจ ต่อเด็กและเยาวชน ต่อบุคคล ต่อญาติพี่น้อง ต่อสัตว์ การกระทำ ข้ำเราต่อเพศเดียวกัน การอวดของลับต่อบุคคลอื่น การเป็นชู้กับภริยาหรือ สามีของผู้อื่น และการเป็นโสเภณี เป็นต้น ในทาง กฎหมายถือว่าการกระทำ ความผิดใด ๆ ก็ตามที่แฝง หรือกระตุ้นด้านพฤติกรรมทางเพศ ถือว่าเป็นการกระทำ ความผิดทางเพศทั้งสิ้น ด้านนักสังคมและนักจิตวิทยา ได้พิจารณาพฤติกรรมทางเพศของผู้กระทำ ความผิด

เกี่ยวกับเพศซึ่งแสดงออกหลายลักษณะ เช่น การร่วมประเวณีในระหว่างเครือญาติ (Incest) ด้วยความสมัครใจ กามวิตถารประเภทที่ชอบให้เกิดความเจ็บปวดแก่ตนเอง

ทฤษฎีสัญชาตญาณทางเพศแต่กำเนิด (Inborn Sexual Instinct Theory) มนุษย์เกิดมาพร้อมกับสัญชาตญาณทางเพศ (Sexual Instinct) และพร้อมกับอวัยวะเพศที่ติดตัวมา อวัยวะเพศเหล่านั้นเจริญเติบโตขึ้นพร้อมกับหน้าที่ที่พัฒนาขึ้นในช่วงแรกของชีวิต และอวัยวะเพศเป็นสิ่งจำเป็นต่อการสืบเชื้อสายของเผ่าพันธุ์

2. แนวทางการดำเนินคดีอาญาของเด็กและเยาวชน

กฎหมายอาญา คือ บรรดากฎหมายทั้งหลายที่ระบุนถึงความผิดทางอาญาและโทษ (คดีอาญา นศร, 2551, หน้า 32) บุคคลจะต้องได้รับโทษทางอาญาต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิดซึ่งเป็นไปตามหลักที่มาจากสุภาษิตในภาษาลาตินที่ว่า Nulla Poena Sine Lege ไม่มีโทษโดยไม่มีกฎหมาย (เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, 2551, หน้า 76) รัฐเปรียบเสมือนบิดาของเด็ก โดยมีศาลเป็นตัวแทนของพระมหากษัตริย์รับผิดชอบในการพิทักษ์ (มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์, 2548, หน้า 25) และรับผิดชอบในการคุ้มครองสวัสดิภาพของเด็กและเยาวชนที่กระทำผิด การดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนนั้นจะคำนึงถึงผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก (the best interest of the child) เป็นหลักไม่ว่าเด็กจะต้องการหรือไม่ก็ตาม มุ่งใช้มาตรการทางเลือกเพื่อเป็นการสงเคราะห์ แก้ไข พื้นฟู ดูแลให้กลับตัวเป็นคนดี มากกว่าที่จะใช้มาตรการลงโทษแบบควบคุม เด็กและเยาวชนมีสิทธิที่จะได้รับความยุติธรรมจากรัฐ

3. แนวคิดเกี่ยวกับประโยชน์สูงสุดของเด็กและเยาวชน

ปัจจุบันสังคมให้ความสำคัญกับเด็กและเยาวชนมากขึ้นนำไปสู่แนวคิดที่ต้องการให้ความสำคัญแก่คุณค่า โดยเน้นที่ตัวเด็กและเยาวชน และต้องมีการปฏิบัติเพื่อพัฒนาเด็กในทุก ๆ ด้าน เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็กและเยาวชนที่จะนำไปสู่ประโยชน์สูงสุดสำหรับเด็กและเยาวชน

4. แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญา

4.1 ทฤษฎีการขัดเกลาทางสังคม ปลูกฝังระเบียบวินัย (Basic Discipline) ปลูกฝังความมุ่งหวัง (Aspiration) สอนให้รู้จักบทบาทและทัศนคติต่าง ๆ (Social Roles and Supporting Attitudes)

4.2 ทฤษฎีตราบาป (Labeling Theory) กระบวนการยุติธรรมทางอาญาไม่สามารถแก้ปัญหาอาชญากรรมได้ แต่เป็นต้นเหตุของอาชญากรรม (Lily, J.R. and others, 2002, p. 110) เพราะกระบวนการยุติธรรมทางอาญา คือ เครื่องมืออย่างดีในการแบ่งแยกคนดีกับคนเลวออกจากกัน

4.3 ทฤษฎีการแก้ปัญหา (Problem-solving Theory) เชื่อว่าผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์บางประการร่วมกันถ้าไม่มีสิ่งอื่นเข้ามาแทรกแซง

4.4 ทฤษฎีกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ มีความมุ่งหมายหลัก 3 ประการ คือ เยียวยาความเสียหายหรือผลกระทบ ที่เกิดขึ้นเป็นการเยียวยาในแง่ความรู้สึก หรือผลกระทบที่เกิดขึ้นในตัวของผู้เสียหายกับบุคคลรอบข้าง สร้างสำนึกเป็นกระบวนการที่ทำให้ผู้กระทำความผิดอาญาเกิด

ความรู้สึกที่ต้องรับผิดชอบ และพื้นสัมพันธ์ระหว่างตัวผู้เสียหายกับผู้กระทำความผิด

รูปแบบการบำบัดแก้ไขฟื้นฟูเด็กกระทำ ความผิดและประพฤติตนไม่สมควรแก่วัยออกเป็น 8 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบทางการแพทย์ (medical model) แนวคิดปรัชญาทางการแพทย์ (medical model philosophy) มีข้อสันนิษฐานว่าเด็กและเยาวชนกระทำความผิดถือเป็นความเจ็บป่วย จึงสามารถบำบัดรักษาได้หรือเรียกว่ารูปแบบการบำบัด (treatment model)

2) รูปแบบการเยียวยาทางการแพทย์สามารถใช้วิเคราะห์หาสาเหตุเยาวชนกระทำความผิดเกี่ยวกับเพศ อย่างไรก็ตามทฤษฎีการบำบัดทางจิตของ Jungian Therapy สามารถใช้บำบัดเยาวชนหญิงที่มีพฤติกรรมทางเพศได้เช่นกัน

3) รูปแบบการแก้ไขฟื้นฟู (rehabilitation model) เป็นรูปแบบที่ใช้กับเด็กและเยาวชนกระทำความผิดอย่างกว้างขวางและเป็นแนวคิดที่ไม่เห็นด้วยกับการควบคุมเด็กในสถานควบคุม

4) รูปแบบการกลับสู่ชุมชนหรือชุมชนบำบัด (the community reintegration or therapeutic community model) มีความสำคัญมากเพราะเป็นการแก้ไขฟื้นฟูในรูปแบบเพื่อให้เด็กและเยาวชนได้รับการพัฒนาด้านทักษะทางสังคมและศีลธรรม

5) รูปแบบการป้องกันและการควบคุม (prevention/control model) ลดโอกาสก่อนที่เด็กจะกระทำความผิด

6) รูปแบบการลงโทษให้เหมาะสมและเป็นธรรมกับเด็กและเยาวชนกระทำความผิด (just-deserts model)

7) รูปแบบการบำบัด (reality therapy model) มีลักษณะกำหนดโทษขั้นต่ำขั้นสูงเพื่อจูงใจให้เด็กและเยาวชนเปลี่ยนแปลงความประพฤติไปในทางที่ดีขึ้น

8) รูปแบบความยุติธรรม (justice model) คือผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีความยุติธรรมและมีเหตุผลต่อผู้กระทำความผิดหรือเด็กและเยาวชนกระทำความผิด เน้นการคุ้มครองสิทธิเด็กทุกกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับเด็ก

5. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาตามมาตรา 90

มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาเป็นการกำหนดมาตรการแก้ไขบำบัดฟื้นฟูเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด ก่อให้เกิดผลดีต่อเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดในการได้รับโอกาสให้กลับตัวเป็นคนดีโดยไม่มีประวัติอาชญากรรมติดตัว การสำนึกในการกระทำของเด็กและเยาวชน เป็นวัตถุประสงค์อย่างหนึ่งของการลงโทษโดยต้องการให้ผู้กระทำความผิดกลับตัวเป็นคนดีของสังคมและสำนึกในสิ่งที่ตนเองได้กระทำไป โดยให้เด็กหรือเยาวชนเกิดความละเอียดใจที่ได้กระทำความผิด (จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, 2552, หน้า 39) และยังเป็นเวทีที่เปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนกับครอบครัวได้พูดคุยหารือร่วมกันเพื่อแก้ปัญหาเด็กหรือเยาวชนอย่างแท้จริงโดยชุมชนและเจ้าหน้าที่ของรัฐคอยช่วยเหลือ ซึ่งทำให้เกิดความเข้าใจอันดีขึ้นภายในครอบครัวของเยาวชน นอกจากนี้ยังให้โอกาสผู้เสียหายได้มีสิทธิพูดถึงความรู้สึกของตน และได้มีส่วนร่วมในการกำหนดผลของการประชุม รวมทั้งเปิดโอกาสให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดและผู้เสียหายได้พบปะเจรจาตกลงค่าเสียหายกัน อีกทั้งมีโอกาสขอโทษและให้อภัยกัน ทำให้เกิดความสมานฉันท์

ระหว่างทั้งสองฝ่ายสำหรับชุมชนของเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดอยู่อาศัยก็ได้มีส่วนร่วมสนับสนุนให้เด็กหรือเยาวชนรวมทั้งครอบครัวได้แก้ปัญหาซึ่งมีผลกระทบต่อชุมชนโดยตรงยิ่งกว่านั้น ความสงบสุขในสังคมได้รับการฟื้นฟู โดยการใช้มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาอันมีลักษณะเป็นกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์อย่างแท้จริง

6. มาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาในต่างประเทศ

ประเทศนิวซีแลนด์มีการนำเอาวิธีการไกล่เกลี่ยพื้นสัมพันธคดีอาญามาใช้กับเด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิด โดยศาลเป็นผู้พิจารณาคดีเพื่อเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยพื้นสัมพันธคดีอาญา มุ่งเน้นให้จำเลยรับรู้ถึงผลกระทบหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นกับผู้เสียหาย รู้ว่าสิ่งที่ตนได้ทำลงไปทำให้คนอื่นได้รับความทุกข์หรือความเดือดร้อน และทำให้จำเลยได้มีโอกาสแสดงความรู้สำนึกเพื่อเป็นเครื่องเตือน และให้ชุมชนหรือบุคคลแวดล้อมเข้ามาร่วมรับรู้ ช่วยเยียวยาปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้เด็กหรือเยาวชนที่กระทำความผิดพยายามปรับปรุงตัวและกลับคืนเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

สาธารณรัฐประชาชนลาวนั้น ถึงแม้ว่าจะปกครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ แต่ก็ยังคงให้ความสำคัญต่อวิถีชุมชน และไม่ทำลายอำนาจชุมชนคือ มีความยึดหยุ่นประนีประนอมและคงรักษาวิถีแห่งบูรพาไว้ได้ เห็นได้จากคณะกรรมการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งในระดับหมู่บ้าน ซึ่งเป็นองค์กรที่กำหนดโครงสร้างและถูกจัดตั้งโดยภาครัฐ มีความเป็นอิสระและมีบทบาทเป็นตัวแทนชุมชนอย่างแท้จริง โดยใช้กระบวนการไกล่เกลี่ยที่สอดคล้องกับวิถีชีวิต ความเชื่อ

จารีตประเพณีในชุมชน รวมทั้งวัฒนธรรมของแต่ละชนเผ่าและได้นำมาใช้ในกรณีที่เด็กและเยาวชนกระทำความผิดทางอาญา เพื่อให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการช่วยกันดูแล แก้ไข บำบัดฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้กลับตนเป็นคนดีและรู้สำนึกในการกระทำความผิด

7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยภายในประเทศ

คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (2554, บทคัดย่อ) วิจัยเรื่องการบังคับใช้โทษทางอาญาประเภทอื่นที่มีได้อยู่ในประมวลกฎหมายอาญาของไทย พบว่า การบังคับใช้มาตรการทางอาญาของประเทศต่าง ๆ ในปัจจุบันมีทิศทางที่มุ่งแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดมากกว่าการแก้แค้นทดแทน จึงมีการคิดค้นมาตรการทางอาญารูปแบบต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย เพื่อให้การบังคับใช้มาตรการเหล่านั้นสอดคล้องกับผู้กระทำความผิดในแต่ละกรณีซึ่งไม่เหมือนกัน และเป็นมาตรการที่มีไว้เพื่อแก้ไขผู้กระทำความผิด

ลัดตนา อินทพล (2553, บทคัดย่อ) วิทยานิพนธ์ เรื่องการหันเหเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทางอาญาศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทย - ลาว พบว่ากระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวต่างก็มีวิธีการหันเหคดีเด็กและเยาวชนในรูปแบบและวิธีการที่เหมาะสมกับประเทศของตน เพื่อมุ่งแก้ไขฟื้นฟูเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดให้มีโอกาสในการกลับตัวเป็นคนดีและสามารถดำรงชีวิตในสังคมต่อไป

ศรดา สมพอง (2551, บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่องการใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับ

เด็กและเยาวชนในชั้นศาล พบว่า รูปแบบและวิธีดำเนินการการจัดประชุมกลุ่มครอบครัวและชุมชนในชั้นศาลรับฟ้องที่เหมาะสมกับประเทศไทย ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญในการขับเคลื่อนให้ประสบความสำเร็จ

งานวิจัยต่างประเทศ

Jonathan Eaton & His Honour Judge (2003) ได้อธิบายความหมายและความแตกต่างของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับรูปแบบของการระงับข้อพิพาทอื่น ๆ เช่น การยกโทษ หรือการยอมความของผู้เสียหาย เพื่อชี้ให้เห็นว่า กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มีหลักการที่สำคัญที่แม้ว่าจะคล้ายกับมาตรการที่กล่าวมาแต่ไม่ตรงกัน และในรายงานได้ให้หลักเกณฑ์และกระบวนการของการนำกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์มาใช้ในการลงโทษ (สถาบันวิจัยและให้คำปรึกษาแห่งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2553, หน้า 22-23)

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ระเบียบวิธีวิจัย

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบแนวทางการปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

2. ขั้นตอนการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 ทบทวนแนวคิดและทฤษฎีจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างเครื่องมือโดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ข้อมูลได้มาจากการศึกษาใน

ขั้นตอนที่ 1 โดยผู้วิจัยได้ให้ทางผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงและความน่าเชื่อถือ และในส่วนของแบบสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายที่เป็นเด็กและเยาวชนรวมถึงฝ่ายผู้เสียหาย ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์เสนอต่ออธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชนอีกครั้งหนึ่ง เพื่อขออนุญาตในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนที่ 3 ผู้วิจัยได้เข้าสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และเก็บรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มเป้าหมายที่เป็นฝ่ายผู้กระทำความผิดและฝ่ายผู้เสียหาย ผู้วิจัยได้กำหนดนามสมมุติเพื่อเป็นความลับ และจริยธรรมในการวิจัย ซึ่งผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิของกลุ่มเป้าหมายดังกล่าว ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมชัดเจน และตรงประเด็น

ขั้นตอนที่ 4 สร้างรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ โดยใช้ข้อมูลจากขั้นตอนที่ 1 ถึง ขั้นตอนที่ 3

ขั้นตอนที่ 5 นำรูปแบบที่ได้มาปรับปรุงตามคำแนะนำ และนำเสนอต่อผู้บริหารระดับสูงเพื่อการประเมินและให้การรับรองรูปแบบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ในส่วนของการทบทวนวรรณกรรม โดยศึกษาและรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากเอกสารต่าง ๆ และผู้วิจัยได้ทำการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) กลุ่มเป้าหมายทั้งสองกลุ่ม และนำรูปแบบที่ได้เสนอต่อผู้บริหารระดับสูงหรือตัวแทน เพื่อให้การประเมินและรับรองรูปแบบ

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ นำมาวิเคราะห์และเปรียบเทียบเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ถูกต้องและน่าเชื่อถือ และวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยผู้วิจัยจัดทำบทสรุปการสัมภาษณ์เจาะลึกกลุ่มเป้าหมายเป็นรายเรื่องและรายประเด็น วิเคราะห์ข้อมูลให้เหลือเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ ด้วยวิธีการลดทอนข้อมูล ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล ความสอดคล้อง ความแตกต่างของข้อมูลที่ได้จากการจัดเก็บระเบียบข้อมูล เพื่อหาข้อสรุปและอธิบายความ และทำการสรุปผลการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลโดยวิธีสามเฒ่า และตีความในรูปแบบของการพรรณนา

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่องรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรกรรพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ มีสาระสำคัญดังนี้

1. สถานการณ์ในปัจจุบันของเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศนั้น มีอย่างต่อเนื่อง เพราะเด็กและเยาวชนนั้นได้รับอิทธิพลจากสื่อสาธารณะ และการไม่รักนวลสงวนตัวของฝ่ายหญิง ทำให้เกิดมีเพศสัมพันธ์กันได้ง่าย เมื่อเด็กและเยาวชนถูกดำเนินคดีอาญาก็ต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม เป็นตรบาบติดตัว ทำให้การใช้ชีวิตของเด็กและเยาวชนชะงักงัน ขาดโอกาสในการศึกษา หรือขาดจากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกรณีที่ต้องถูกควบคุมตัวไว้เพื่อดำเนินการกระบวนการยุติธรรมอาจส่งผลทำให้เด็กและเยาวชนต้องออกจากการศึกษาตามระบบอย่าง

ถาวร หรือต้องออกจากการทำงาน และเมื่อพ้นโทษแล้ว ก็ไม่สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

2. รูปแบบแนวทางการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ มี 2 รูปแบบ คือ

2.1 รูปแบบกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักเน้นลงโทษผู้กระทำความผิดด้วยวิธีการแก่แค้นทดแทน

2.2 รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกเน้นการแก้ไข บำบัด พื้นฟู เด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อคุ้มครองสวัสดิภาพและอนาคตเด็กและเยาวชนที่เป็นจำเลยผู้หลงกระทำความผิดเพื่อแก้ไขความประพฤติเด็กและเยาวชนให้ได้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีของชาติ โดยคำนึงถึงว่าเด็กเป็นทรัพยากรบุคคลของชาติต่อไปในอนาคต ผู้ให้ข้อมูลมีความเห็นสอดคล้องกันว่าควรใช้รูปแบบกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิด เพื่อเป็นการแก้ไข บำบัด พื้นฟู ให้เด็กและเยาวชนสามารถสำนึกในการกระทำความผิดและกลับตัวเป็นคนดี สามารถอยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างปกติสุข และไม่มีตรบาบติดตัว

3. รูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรกรรพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ แบ่งออกเป็น 2 กรณี คือ กรณีผู้เสียหายไม่ตั้งครรรค์ และกรณีผู้เสียหายตั้งครรรค์ โดยมีขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ยุติการซ้ำเติมเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดรวมถึงตัวผู้เสียหาย โดยมีการลงนามตกลงระหว่างหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมให้มีการส่งต่อข้อมูลค่าให้การของผู้เสียหาย เพื่อเป็นการให้ความคุ้มครองผู้เสียหาย อีกทั้งยังไม่เป็นการซ้ำเติมผู้เสียหายให้เล่าเรื่องราวซ้ำ ๆ ต่อเจ้าหน้าที่เพียง

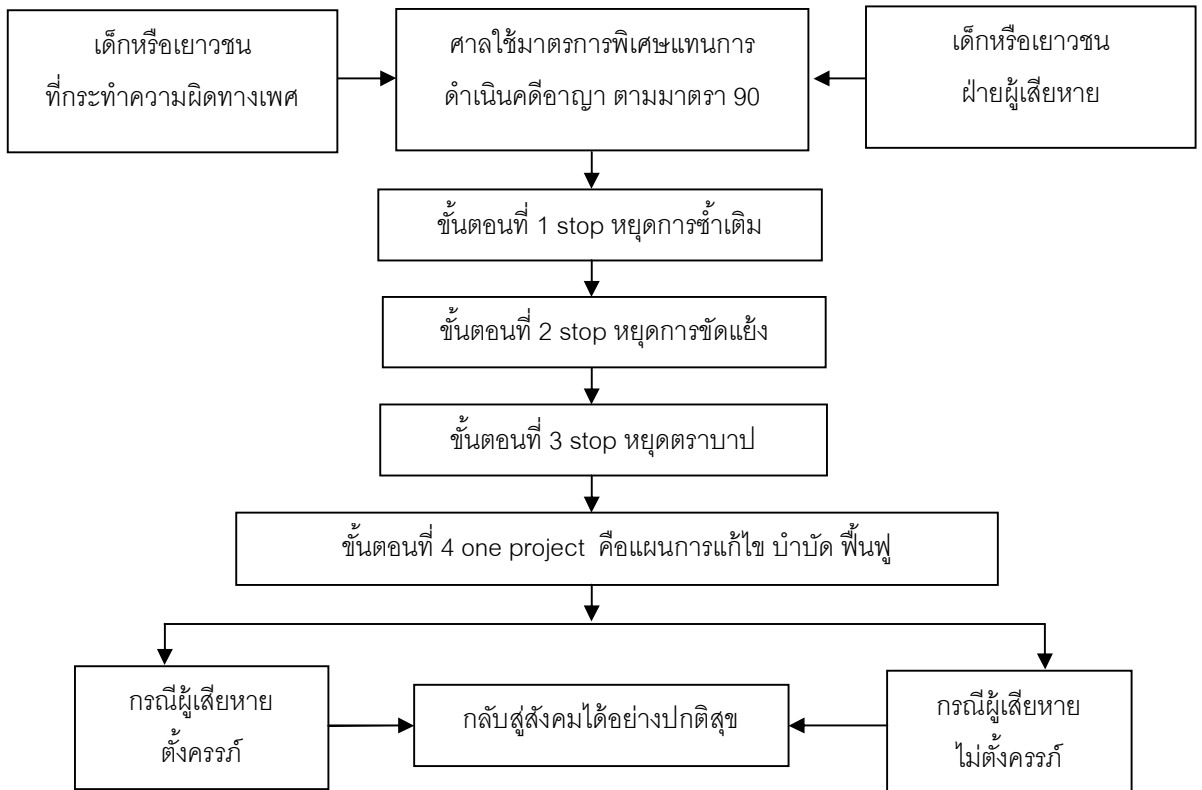
เพราะอยู่กันคนละหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ตำรวจควรมีการเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เสียหายเพื่อให้ศาลเยาวชนและครอบครัวสามารถใช้ดุลยพินิจการให้การประกันตัวชั่วคราวได้อย่างสมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 2 หยุดการขัดแย้งระหว่างฝ่ายผู้กระทำความผิดและฝ่ายผู้เสียหาย โดยนำหลักทฤษฎีการแก้ไขปัญหา ด้วยการใช้มาตรการพิเศษแทนการ

ดำเนินคดีอาญามาเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อก่อให้เกิดความพึงพอใจ และสิ่งที่สามารถยอมรับได้ของทั้งสองฝ่าย

ขั้นตอนที่ 3 หยุดตรวจบาป เพื่อมิให้เด็กและเยาวชน รวมถึงผู้เสียหาย ว่าเป็นคนไม่ดี ที่กระทำความผิดทางเพศ หรือมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร

ขั้นตอนที่ 4 วางแผนการแก้ไข บำบัด ฟื้นฟู เด็กและเยาวชน รวมไปถึงผู้เสียหาย เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ภาพที่ 1 รูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตราการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศ

อภิปรายผล

ผลจากการศึกษา พบว่า การจะกำหนดรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตราการพิเศษ

แทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศนั้นจะต้องขึ้นอยู่กับบริบทของปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละรายบุคคล ซึ่งถือเป็นเรื่องยากที่จะ

กำหนดรูปแบบที่ตายตัว แต่ก็ควรมีการกำหนดรูปแบบมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญาให้เหมาะสมกับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติของหน่วยงานเพื่อให้เกิดความปรองดองสมานฉันท์ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อเด็กและเยาวชนรวมถึงฝ่ายผู้เสียหาย และเพื่อให้เป็นไปตามเป้าประสงค์ของพระราชบัญญัติศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว พ.ศ. 2553

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้งาน

1. ควรส่งเสริมให้มีการนำรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศมาใช้เพื่อจัดการความขัดแย้งระหว่างฝ่ายผู้กระทำความผิด และฝ่ายผู้เสียหายเกี่ยวกับความผิดทางเพศมากขึ้น

2. ควรปรับเปลี่ยนทัศนคติของผู้พิพากษาผู้พิพากษาสมทบ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้ตระหนักต้องตรงกันว่ามาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญานั้นเป็นแนวทางที่มุ่งแก้ไขเด็กและเยาวชนมากกว่าการแก้แค้นทดแทน เพื่อเป็นประโยชน์สูงสุดกับเด็กและเยาวชน ฝ่ายผู้เสียหาย รวมถึงหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม อีกทั้งชุมชนก็จะก่อให้เกิดความสงบสุขมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยเชิงทดลองโดยนำรูปแบบแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมในการนำมาตรการพิเศษแทนการดำเนินคดีอาญากับเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดทางเพศไปศึกษาเป็นโครงการนำร่องและประเมินผลก่อน เพื่อตรวจสอบว่าเป็นรูปแบบที่สามารถนำไปใช้ในทางปฏิบัติได้จริง

2. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางปฏิบัติที่จะทำให้ผู้เสียหายที่อยู่ระหว่างการตั้งครมภ์สามารถศึกษาเล่าเรียนอยู่ในระบบโรงเรียนได้ต่อไป

รายการอ้างอิง

กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. (2547). กระบวนการยุติธรรมทางเลือก : การส่งเสริมการระงับข้อ

พิพาทชุมชน ณ แขวงหลวงพระบาง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. กรุงเทพฯ.

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการแก้ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว. ใน

เอกสารประกอบการสัมมนา เรื่อง ยุติธรรมชุมชน หนทางสู่สังคมแห่งความเป็นธรรม (หน้า 15-16).

กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรมและโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. (2551). คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: พลสยาม พรินต์ติ้ง.

ข้อกำหนดของประธานศาลฎีกาว่าด้วยแนวทางการพิจารณากระบวนการจัดทำแผนแก้ไขบำบัดฟื้นฟู ชั้น

ก่อนฟ้องคดี พ.ศ. 2557. กรุงเทพฯ: กระทรวงยุติธรรม.

คณิต ณ นคร. (2553). กฎหมายอาญาภาคความผิด (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

_____. (2551). กฎหมายอาญาภาคทั่วไป (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: วิญญูชน.

- คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. (2554). การบังคับใช้โทษทางอาญาประเภทอื่นที่มีได้อยู่ใน
ประมวลกฎหมายอาญาของไทย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- จุฑารัตน์ เชื้ออำนวยการ. (2552). การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ในสถานศึกษา : กรอบแนวคิด ความสำคัญ
และความท้าทาย. วารสารร่วมพฤษ. 3(27), 27.
- ชัยชนะ พรรัตน์พันธ์. (2546). การคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่เป็นเหยื่อของการกระทำความผิดทางเพศ
ศึกษาเฉพาะกรณี การลงโทษตามประมวลกฎหมายอาญา. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- เสียง สตรี. (2550, พฤศจิกายน 10). โพสต์ทูเดย์. หน้า 74.
- มาตาลักษณ์ ออรุ่งโรจน์. (2551). กฎหมายเบื้องต้นเกี่ยวกับการกระทำความผิดทางอาญาของเด็กและ
เยาวชน (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพฯ: เด็อนตุลา.
- ลัดตนา อินทพล. (2553). การหันเหเด็กและเยาวชนที่กระทำความผิดออกจากกระบวนการยุติธรรมทาง
อาญา ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทย – ลาว. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศรุดา สมพอง. (2551). การใช้กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์สำหรับเด็กและเยาวชนในชั้นศาล.
กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สรวิต ลิ้มปริงชี. (2549). การไกล่เกลี่ยพื้นสัมพันธ์ในคดีอาญาประเภทการลักขโมยของศาลนิวซีแลนด์ เอกสาร
สำนักกระบวนวิชา กรมควบคุมโรค. (2555). รายงานสถานการณ์เด็ก. สืบค้นเมื่อ พฤษภาคม 8, 2557, จาก
www.boe.moph.go.th.
- อัจฉรียา ชูตินันท์. (2551). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ โดยวิธีการประชุมกลุ่มครอบครัว และชุมชน
เพื่อหันเหคดีเด็กและเยาวชน โดยไม่ต้องขึ้นสู่ศาลเยาวชนและครอบครัว. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัย
ธุรกิจบัณฑิต.
- Lily, J.R. and others. (2002). Criminological Theory : Context and Consequences (3 rd ed.). London:
SAGE Publications.
- United Nations Rules for the Protection of Juvenile Deprived of their Liberty. (1990). สืบค้นเมื่อ มกราคม
21, 2557, จาก <http://www.un.org/documents/ga/res/40/a40r033.htm>.
- United Nations Standard Minimum Rules for the Administration of Juvenile Justice. (1985). สืบค้นเมื่อ
มกราคม 31, 2557, จาก <http://www2.ohchr.org/english/law/pdf/beijingrules.pdf>.